

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרוןות

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ 37ος • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 243 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014 • ΣΕΒΑΤ 5774 - ΚΙΣΛΕΒ 5775

“ΧΡΟΝΙΚΑ”

Συμβολική αξία ζωής

Του BENIAMIN ΑΛΜΠΑΛΑ*

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ “ΧΡΟΝΙΚΩΝ” ήταν και είναι πάντοτε μια σημαντική πρόκληση και προσπάθεια για το ΚΙΣΕ. Δυστυχώς η οικονομική κρίση είχε πολλαπλές επιπτώσεις σε πολλές δραστηριότητες του Ελληνικού Εβραϊσμού. Μια από αυτές, ίσως η σημαντικότερη, ήταν αυτή της προσωρινής αναστολής της έκδοσης των “ΧΡΟΝΙΚΩΝ”.

ΧΑΡΙΣ, ΟΜΩΣ, στην υποστήριξη που πετύχαμε από το European Jewish Fund (EJF), επιδοτούμενο ίδρυμα του European Jewish Congress (EJC), η αναστολή της έκδοσης δεν είναι ακόμη πλήρης αλλά μερική, με την ελπίδα να έλθουν σύντομα καλύτερες ημέρες και να επανακυκλοφορήσουν κανονικά.

ΤΑ “ΧΡΟΝΙΚΑ” έχουν καταξιωθεί στον ελληνικό περιοδικό Τύπο και έχουν προσφέρει στους αναγνώστες τους την ευκαιρία να μάθουν και να εκτιμήσουν, με την ποικιλία και την ποιότητα των θεμάτων τους, την ιστορία των Εβραϊκών Κοινοτήτων της Ελλάδος, αλλά και τις διαχρονικές αξίες της Εβραϊκής κουλτούρας και παράδοσης.

Έτσι με την χορηγία του EJF, το ΚΙΣΕ κυκλοφόρησε ένα τεύχος των “ΧΡΟΝΙΚΩΝ” το 2013 και ένα τεύχος το 2014, αυτό που κρατάτε στα χέρια σας.

ΕΙΛΙΚΡΙΝΑ δεν ήταν καθόλου εύκολη η απόφαση της αναστολής της έκδοσης για το ΔΣ του ΚΙΣΕ. Μας προβλημάτισε πολύ, αλλά δυστυχώς η αναστολή ήταν μονόδρομος γιατί το κόστος για ένα περιοδικό του επιπέδου και της ποιότητας των “ΧΡΟΝΙΚΩΝ” έγινε απαγορευτικό σε περίοδο μεγάλης οικονομικής ύφεσης, όπου προτεραιότητα έχουν άλλες ανάγκες απαραίτητες για την ύπαρξη και το κύρος του ΚΙΣΕ.

Μια από αυτές, η πιο σημαντική, είναι η αντιμετώπιση του αντισημιτισμού στη χώρα μας. Τα τελευταία χρόνια δεσπόζει σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό

επίπεδο, αλλά και σε ελληνικό, το θέμα του αντισημιτισμού. Δυστυχώς, η κατάσταση έχει υπερβεί όλα τα όρια και θυμίζει, ιδιαίτερα σε Ευρωπαϊκές χώρες όπως στη Γαλλία, την ατμόσφαιρα που επικρατούσε προπολεμικά στη ναζιστική Γερμανία. Στην Ελλάδα, μετά τη μεγάλη άνοδο του νεοναζιστικού μορφώματος τόσο στην κοινωνία όσο και στο Κοινοβούλιο, η χώρα μας ανέβηκε στην πρώτη γραμμή ενδιαφέροντος για τον παγκόσμιο εβραϊσμό.

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ που έχει διαμορφωθεί σήμερα, και πριν να είναι πολύ αργά, οι θρησκευτικοί και πνευματικοί ηγέτες οφείλουν να παρέμβουν ενεργά και μεθοδικά στην καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας, του ρατσισμού και του αντισημιτισμού. Η επιρροή τους στην κοινωνία είναι μεγάλης σημασίας. Σήμερα, την εποχή που ο φανατισμός ακμάζει και προσελκύει τους οπαδούς του και μάλιστα τους νέους σε ηλικία, χρησιμοποιώντας μεθόδους της σύγχρονης επικοινωνίας, σήμερα ακριβώς αυξάνεται το βάρος της ευθύνης των θρησκευτικών και πνευματικών ηγετών όλων των θρησκειών να διδάξουν, να εμπνεύσουν και να μεταλαμπαδεύσουν την αξία της ζωής.

ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΗΓΕΤΕΣ οφείλουν από κοινού να συνεργαστούν και να καταδικάσουν τη βία και τη βαρβαρότητα που ασκείται σε βάρος κάθε διαφορετικού. Οφείλουν από κοινού να σχεδιάσουν τα μέσα καταπολέμησης του αντισημιτισμού στην Ευρώπη, της ισλαμοφοβίας στην Αμερική, της εγκληματικής εξολόθρευσης των χριστιανών στη Μέση Ανατολή.

ΕΙΝΑΙ ΤΡΑΓΙΚΟ να αποκεφαλίζονται άνθρωποι μόνο και μόνο επειδή γεννήθηκαν χριστιανοί, είναι τραγικό να δολοφονούνται ραββίνοι την ώρα της

Συνέχεια στη σελ. 22

*Ο Βενιαμίν Αλμπάλας είναι πρόεδρος του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος

Αποκαλυπτήρια Μνημείου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σε ανάμνηση του παλαιού εβραϊκού Νεκροταφείου της πόλης

Τα αποκαλυπτήρια του Μνημείου που ανεγέρθηκε στον χώρο της Πανεπιστημιούπολης, σε ανάμνηση του παλαιού εβραϊκού νεκροταφείου που καταστράφηκε το 1942, πραγματοποιήθηκαν την Κυριακή 9 Νοεμβρίου 2014, στο πάρκο του Αστεροσκοπείου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου πραγματοποιήθηκαν από τον υπουργό Μακεδονίας-Θράκης, Γεώργιο Ορφανό ως εκπρόσωπο της Ελληνικής Κυβέρνησης, την πρέσβη του Ισραήλ στην Ελλάδα, Ιρίτ Μπεν Άμπα, τον δήμαρχο Θεσσαλονί-

κης Γιάννη Μπουτάρη, τον πρόεδρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, Δαβίδ Σαλιέλ, τον πρόεδρο του Α.Π.Θ., καθηγητή Περικλή Μήτκα και τον πρώην πρόεδρο του Α.Π.Θ., καθηγητή Γιάννη Μυλόπουλο.

Από τις κεντρικές ομιλίες της εκδήλωσης αναδημοσιεύονται παρακάτω οι ομιλίες του δημάρχου Θεσσαλονίκης Γιάννη Μπουτάρη, του γενικού γραμματέα του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος Βίκτωρ Ελιέζερ, και του προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης Δαβίδ Σαλιέλ.

Χαιρετισμός του δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Γιάννη Μπουτάρη

Σήμερα, βρισκόμαστε στο πρώην νεκροταφείο των αδικοχαμένων Θεσσαλονικέων Εβραίων συμπολιτών που με σπουδή περισσή ξεπάτωσαν οι αρχές της τότε εποχής.

Σήμερα, επίσης, εγκαινιάζουμε αυτό το μνημείο που ήταν από καιρό οφειλόμενο.

Κάλλιο αργά παρά ποτέ! Ούτως ή άλλως η αργοπορία των 72 χρόνων δεν σημαίνει ότι εάν το μνημείο είχε γίνει το '45 ή όποτε άλλοτε η απώλεια, η φρίκη και το πένθος θα ήταν μικρότερα.

Πέρσι τον Μάρτιο έλεγα σε ομιλία μου στο Γαλλικό Ινστιτούτο: «η ανάμνηση της εξόντωσης, το πένθος για τους χαμένους Εβραίους μάς υπενθυμίζει επίσης διαρκώς ότι η ενσυναίσθηση μας κάνει εξίσου ανθρώπους. Δεν μπορούμε ποτέ να μπούμε στη θέση του άλλου, του Εβραίου συμπολίτη μας. Αλλά αν θέλουμε να λεγόμαστε άνθρωποι αξίζει τουλάχιστον να προσπαθήσουμε να φανταστούμε τον πόνο και την οδύνη του».

Αν λοιπόν για εμάς, τους Θεσσαλονικείς μη Εβραίους, είναι τελικά αδύνατο να φανταστούμε τον πόνο των δικών μας Εβραίων, ίσως έχει έρθει επιτέλους η στιγμή να

ψελλίσουμε ότι και για τους Εβραίους συμπολίτες μας είναι πλέον αδύνατο να φανταστούμε την ντροπή μας. Η πόλη της Θεσσαλονίκης άργησε αδικαιολόγητα πολύ να σπάσει τη σιωπή της και να αρχίσει να μνημονεύει την πιο ζοφερή στιγμή της ιστορίας της. Σήμερα όμως μπορεί να λέει ότι ντρέπεται για αυτή την άδικη και ένοχη σιωπή. Ντρέπεται για όσους δωσίλογους Θεσσαλονικείς συνεργάστηκαν με τους κατακτητές, για όσους γείτονες καταχράστηκαν περιουσίες, για όσους πρόδωσαν εκείνους που προσπάθησαν να διαφύγουν. Κυρίως, ντρέπεται για τις αρχές της πόλης: για τον δήμαρχο και τον Γενικό Διοικητή που συμφώνησαν αδιαιμαρτύρητα να καταστρέψουν οι εργάτες του δήμου εν μία νυκτί 500 χρόνια μνήμης, και να μετατρέψουν το μεγαλύτερο εβραϊκό νεκροταφείο της Ευρώπης σε έναν κρανίου τόπο. Ντρέπεται για τον έφορο της αρχαιολογικής υπηρεσίας που «εξεπλάγη» όταν το 1946 η εβραϊκή κοινότητα διαμαρτυρήθηκε για τη χρήση των επιτύμβιων πλακών ως οικοδομικού υλικού για την ανοικοδόμηση του ναού του Αγίου Δημητρίου. Και ντρέπεται για εκείνους τους πρυτάνεις που μετά τον πόλεμο έχτισαν την πανεπιστημιούπολη δίπλα και πάνω στα κατεστραμμένα μνήματα χωρίς να στήσουν μια αναθηματική πλάκα. Δεν έχει νόημα να απολογούμαστε εμείς σήμερα για τις πράξεις τους –η ευθύνη ούτε συλλογική είναι, ούτε και μεταβιβάζεται. Αναγνωρίζουμε ωστόσο ότι οι θεσμοί που εκπροσωπούμε (αλλά και αποδεχόμαστε να μας εκπροσωπούν), δεν γεννήθηκαν χτες. Έχουν από πίσω τους μια ιστορία, είναι φορείς μνήμης με συνέχεια στο χρόνο.

Αναγνωρίζουμε δηλαδή ότι η απώλεια των 56.000 Εβραίων Θεσσαλονικέων είναι απώ-

Η πόλη της
Θεσσαλονίκης

άργησε
αδικαιολόγητα πολύ
να σπάσει τη σιωπή
της και να αρχίσει να
μνημονεύει την πιο
ζοφερή στιγμή της
ιστορίας της. Σήμερα
όμως μπορεί να λέει ότι
ντρέπεται για αυτή την
άδικη και ένοχη σιωπή.

λεια για όλους μας –Χριστιανούς, Εβραίους και Μουσουλμάνους, άθεους και αγνωστικιστές. Είναι απώλεια για εκείνους που έζησαν αλλά και για όλους εκείνους που θα ζήσουν εδώ μετά από εμάς. Το Ολοκαύτωμα δεν σφράγισε μόνο το παρελθόν της πόλης μας, αλλά έκανε κάτι χειρότερο: της έκλεψε το μέλλον. Ποιος αμφιβάλλει ότι μια Θεσσαλονίκη μητέρα-πατρίδα μιας ανθούσας και κοσμοπολίτικης εβραϊκής κοινότητας θα ήταν μια άλλη πόλη;

Επειδή, λοιπόν, η απώλεια είναι τελικά δική μας, η μνήμη του Ολοκαυτώματος δεν αφορά μόνο την εβραϊκή κοινότητα αλλά όλους εμάς. Μας αφορά ως Θεσσαλονικείς, ως Έλληνες και Ευρωπαίους. Αποκαθιστά τους δεσμούς μας με την πόλη και συμβάλει στην ανθρωπιά μας».

Με την έννοια αυτή χαιρετίζουμε σήμερα την απόφαση των προηγούμενων πρωτανικών αρχών να δώσει την άδεια να γίνει το μνημείο αυτό.

Χαιρετισμός του Γεν. Γραμματέα του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος κ. Βίκτωρ Ισαάκ Ελιέζερ

Το μνημείο αυτό, έστω και με καθυστέρηση επτά δεκαετιών, δεν θυμίζει μόνον ότι τούτο το Πανεπιστήμιο είναι κτισμένο πάνω στο εβραϊκό νεκροταφείο της πόλης, θυμίζει και τον βανδαλισμό που υπέστη ο ίδιος ο πολιτισμός της πόλης, η ανθρωπιά της, και πρέπει να αποτελεί σύμβολο αναγνώρισης των ευθυνών όλων εκείνων που συμμετείχαν σε αυτήν τη βαρβαρότητα...

Σαν χθες, σαν σήμερα, το 1938, οι Ναζί, με την υποστήριξη των Γερμανών πολιτών, στη Γερμανία, εκεί στο κέντρο του ευρωπαϊκού πολιτισμού, εκεί όπου άνθισαν τα γράμματα και οι τέχνες, ξεκίνησαν τα πογκρόμ κατά των Εβραίων. Συναγωγές καίγονται, εβραϊκά καταστήματα λεηλατούνται, βιβλία ρίπτονται στην πυρά, οι πρώτοι Εβραίοι συλλαμβάνονται και οδηγού-

νται στα πρώτα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ήταν μόνο η αρχή. Ο γερμανικός «πολιτισμός» στην πιο βάρβαρη, την πιο απεχθή εκδοχή του απλώνει τα πλοκάμια του σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι Ναζί δεν είναι μόνοι... Επελαύνουν και παντού, ή σχεδόν παντού, οι καλοθελητές, οι δωσίλογοι, οι συνεργάτες στην υλοποίηση του προγράμματος της «Τελικής Λύσης» του «εβραϊκού ζητήματος».

Και έφθασαν και εδώ, στη Θεσσαλονίκη. Μαζί με τους ζωντανούς έπρεπε να εξολοθρευτούν και τους νεκρούς.

Η ναζιστική μηχανή βρήκε πολλούς Έλληνες καλοθελητές, τοπικούς δημοτικούς άρχοντες, επιχειρηματίες, εκκλησιαστικούς κύκλους, πολιτιστικούς παράγοντες αλλά και απλούς εργάτες που με ζήλο όλοι μαζί «δούλεψαν» για να ξεριζώσουν κάθε εβραϊκό σύμβολο της πόλης, ακόμη και τους νεκρούς της!!!

Γιατί; Κάποιοι ισχυρίζονται ότι το νεκροταφείο στο κέντρο της πόλης, εμπόδιζε την οικοδομική συνοχή και κατά συνέπεια, ούτως ή άλλως θα έπρεπε να μεταφερθεί! Ακόμη και αν ήταν σωστή αυτή η εκδοχή, ακόμη κι αν οι ναζι κατακτητές αποφάσισαν την υλοποίηση μιας εισήγησης των τοπικών αρχών, ο βανδαλισμός που υπέστη το εβραϊκό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης ήταν πρωτόγνωρος. «Και την ίδια στιγμή που ο Μέρτεν μπαίνει στο αυτοκίνητό του», γράφει ο ραββίνος Θεσσαλονίκης Μιχαέλ Μόλχο στο βιβλίο *In Memoriam*, «ο εκπρόσωποι των Αρχών προεξοφλώντας την επιείκεια και μάλιστα την πλήρη γερμανική έγκριση, για οποιαδήποτε υπέρβαση στα αντιεβραϊκά μέτρα, αδιαφορούν για την απόφαση που μόλις ελήφθη... Δίνουν διαταγή να κατεδαφιστούν τα πάντα, χωρίς να εξαιρεθεί κανένας τάφος... Προσλαμβάνονται πεντακόσιοι εργάτες με έξοδα της Κοινότητας για να εκτελέσουν εν βία το καταστρεπτικό και ιερόσυλο έργο των. Οι επιτάφιας πλάκες ρίχνονται σε σωρό... Οι βάνδαλοι δεν έχουν παρά μίαν επιθυμία: να βιασθούν για να μετατρέψουν το απέραντο νεκροταφείο σε σωρόν ερειπίων. Οι εργάτες πιέζονται από τους επόπτας που δεν ανέχονται ούτε νωχέλεια, ούτε καθυστέρηση. Δουλεύουν σκληρά, ταχύτατα, και πετούν τις πλάκες, τη μια πάνω στην άλλη, που έτσι κομ-

ματιάζονται. Τούτη η σκληρή ιεροσυλία πλήττει κατάκαρδα όλον τον εβραϊκό πληθυσμό, που δεν μπορεί να προβεί στην παραμικρή διαμαρτυρία. ... Όλοι τους τρέχαν βιαστικά προς τους τάφους των αγαπημένων των για να προλάβουν τα φτυάρια που κτυπούσαν δεξιά και αριστερά δίχως οίκτο και σεβασμό κανένα, με απίθανη βιασύνη... Τα δοχεία κλέβονται, τα οστά διασκορπούνται. Οι επιτύμβιας πλάκες στοιβαγμένες, ανάκατες στη παλαιά νεκρόπολη. Οι μαρμαράδες πλουτίζουν τα αποθέματά των, σβήνουν τις επιγραφές και χρησιμοποιούνται μάρμαρα για ποικίλες χρήσεις. Οι εκκλησίες στρώνουν με αυτές τα προαυλιά των. Χρησιμοποιούνται για να στολίσουν και να επισκευάσουν τα γειτονικά σπίτια. Μερικά σχολεία στρώνουν τις αυλές των, δίχως καν να φροντίσουν να απαλείψουν τα εμφανή ίχνη που προδίδουν την προέλευση. Οι Ναζι τις παίρνουν για να κτίσουν μια πισίνα. Όλη η πόλις γεμίζει απ' αυτές και η τιμή του μαρμάρου πέφτει χαμηλά στην αγορά».

Όχι, δεν είναι η ώρα του ιστορικού απολογισμού, ούτε η ώρα των ευθυνών. Το μνημείο όμως αυτό, κύριε Πρύτανη, έστω και με καθυστέρηση επτά δεκαετιών, δεν θυμίζει μόνον ότι τούτο το Πανεπιστήμιο είναι κτισμένο πάνω στο εβραϊκό νεκροταφείο της πόλης, θυμίζει και τον βανδαλισμό που υπέστη ο ίδιος ο πολιτισμός της πόλης, η ανθρωπιά της και πρέπει να αποτελεί σύμβολο αναγνώρισης των ευθυνών όλων εκείνων που συμμετείχαν σε αυτήν τη βαρβαρότητα. Και ελπίζουμε όλοι, τούτος εδώ ο χώρος, εδώ που κτίζεται η γνώση και το μέλλον των νέων ανθρώπων και της πατρίδας μας, να μεταλαμπαδεύσει σε ολόκληρη την κοινωνία την αξία της ανεκτικότητας και αλληλεγγύης απέναντι στη μισαλλοδοξία, τον φανατισμό, τον ρατσισμό και τον αντισημιτισμό.

Το μνημείο αυτό –που αποτελεί μια ευθεία αναφορά στο παλαιό εβραϊκό νεκροταφείο– δεν αποκαθιστά την ωμή καταστροφή, δεν σβήνει το γεγονός, δεν δίνει άφεση αμαρτιών. Δίνει όμως σε όλους, αλλά κυρίως στους νέους που βρίσκονται καθημερινά σε αυτόν τον χώρο παιδείας, μια εικόνα για την ιστορία του, για ό,τι υπήρχε εδώ, στη Θεσσαλονίκη, μέχρι το 1942.

Χαιρετισμός του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης κ. Δαβίδ Σαλτιέλ

Στις 9 Νοεμβρίου 1938 ένα από τα πλέον ζοφερά γεγονότα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου προειδοποιούσε την παγκόσμια κοινή γνώμη για τα όσα θα σήμαινε η επικράτηση του Ναζισμού.

Χιλιάδες υποστηρικτές των Ναζί, σε εκατοντάδες χωριά και πόλεις της Γερμανίας, ως τάγματα εφόδου σε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, κατέστρεψαν πάνω από 1.000 συναγωγές και 7.000 καταστήματα Εβραίων.

1.500 αθώοι δολοφονήθηκαν και πάνω από 30.000 Εβραίοι οδηγήθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Η Νύχτα των Κρυστάλλων όπως έμεινε στην Ιστορία, είναι η χρονική στιγμή κατά την οποία επιβεβαιώθηκε ότι πλέον οι Εβραίοι της Ευρώπης μετατρέπονταν σε ανθρώπους χωρίς δικαιώματα.

Όσα συνέβησαν τότε ήταν μόλις μια ελάχιστη ένδειξη της θηριωδίας που θα ακολουθούσε βυθίζοντας την Ευρώπη στο σκοτάδι μέχρι και το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με πράξεις και γεγονότα που ακόμα και σήμερα παραμένουν ασύλληπτα για τον ανθρωπινό του.

Γιατί πώς είναι δυνατόν να κατανοήσει κανείς όχι μόνο τη μαζική στόχευση και βιομηχανοποιημένη εξόντωση έξι εκατομμυρίων αθώων αλλά και τη συνειδητή προσπάθεια για την απαλοιφή κάθε ίχνους της ύπαρξής τους διαχρονικά;

Η καταστροφή του παλαιού εβραϊκού νεκροταφείου, από τους Ναζί και τους συνεργάτες τους, στόχευε και σε αυτό. Ξεκίνησε στις 6 Δεκεμβρίου του 1942, αφού είχε προηγηθεί η λεηλασία των βιβλιοθηκών της Κοινότητας,

των Συναγωγών και των εβραϊκών συλλόγων και ιδρυμάτων. Αφού οι Ναζί είχαν συλλάβει, βασανίσει και στρατολογήσει τα άρρενα μέλη της Κοινότητας σε καταναγκαστικά έργα. Η καταστροφή αυτού του τόπου μνήμης –που καταδεικνυε το παρελθόν και την ιστορία χιλιαίων των θυμάτων– ολοκληρώθηκε με εξαιρετική ταχύτητα και βαρβαρότητα μόλις μέσα σε μερικές εβδομάδες. Ελάχιστα μέλη της Κοινότητας πρόλαβαν να διασώσουν τα οστά των προγόνων τους, πριν την προγραμματισμένη και προκαθορισμένη εξόντωση των 50.000 Θεσσαλονικέων στο Άουσβιτς.

Στο τέλος, ο χώρος των 350.000 τετραγωνικών μέτρων της έκτασης αυτού του καθρέφτη της παρουσίας των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, που κάλυπτε τις ταφικές τους ανάγκες από την εποχή του Αποστόλου Παύλου, μετατράπηκε σε κρανίου τόπο, σε ένα κουφάρι γεμάτο ερείπια.

Κανείς δεν σεβάστηκε τους νεκρούς. Κανείς δεν σεβάστηκε τα εκατοντάδες χιλιάδες ταφικά μνημεία που παρουσίαζαν την πολυσύνθετη εικόνα της ανθρωπογεωγραφίας αιώνων της πόλης. Ο χώρος αντιμετωπίστηκε ως πλουτοπαραγωγική πηγή, ως λατομείο, με τα μάρμαρα και τα τούβλα να χρησιμοποιούνται ως οικοδομικά υλικά σε όλη την πόλη και την

ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης. Ακόμη και σήμερα ανακαλύπτουμε εκατοντάδες διάσπαρτα κομμάτια επιτύμβιων στηλών.

Μέχρι σήμερα, 72 χρόνια μετά, στον τόπο αυτό, καμία μνεία.

ΤΙΠΟΤΑ δεν μνημόνευε τι υπήρχε εδώ αλλά και τη συνειδητή πράξη καταστροφής, μοναδική ανάμεσα σε όλα τα απεχθή εγκλήματα που συντελέστηκαν κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Είναι αντιληπτό λοιπόν ότι τα σημερινά αποκαλυπτήρια δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως μια απλή τελετή. Αποτελούν ένα εξαιρετικά σημαντικό γεγονός καθώς αποκαθίσταται ένα τμήμα της δημόσιας μνήμης. Το μνημείο αυτό –που αποτελεί μια ευθεία αναφορά στο παλαιό εβραϊκό νεκροταφείο– δεν αποκαθιστά την ωμή καταστροφή, δεν σβήνει το γεγονός, δεν δίνει άφεση αμαρτιών. Δίνει όμως σε όλους, αλλά κυρίως στους νέους που βρίσκονται καθημερινά σε αυτόν τον χώρο παιδείας, μια εικόνα για την ιστορία του, για ό,τι υπήρχε εδώ, στη Θεσσαλονίκη, μέχρι το 1942.

Μνημονεύεται πλέον διαχρονικά το παλαιό εβραϊκό νεκροταφείο, η καταστροφή του, ο σχεδόν ολοκληρωτικός αφανισμός της ισραηλιτικής κοινότητας της πόλης. Επισημαίνεται παράλληλα ότι χάρη στο θάρρος και την πίστη των ελάχιστων που επέζησαν, αυτοί που προσπάθησαν, με θεμέλιο λίθο το μίσος, να διαγράψουν τη μνήμη και να παραχαράξουν την Ιστορία απέτυχαν.

Μετά την ανέγερση του Μνημείου αυτού, η κοινωνία της πόλης αλλά και η ευρύτερη ακαδημαϊκή κοινότητα, οφείλει να κάνει ένα ακόμη βήμα. Να ερευνήσει, να τεκμηριώσει και να παρουσιάσει με σαφήνεια, στην κοινή γνώμη τους ηθικούς αυτουργούς και τους εκτελεστές της καταστροφής. Θα ήταν ευχής έργο αν αυτό – η

αποκάλυψη, δηλαδή, αυτών που επιδίωξαν και τελικά πέτυχαν τη διαγραφή της μεγαλύτερης και παλαιότερης νεκρόπολης της Μεσογείου - αποτελέσει το αποτέλεσμα ενός ευρύτατου συνεδρίου που θα διεξαχθεί στη Θεσσαλονίκη.

Θέλω να υπογραμμίσω ότι η δημιουργία ενός τέτοιου σημείου αναφοράς, που θα τιμούσε τη μνήμη των Θεσσαλονικέων που πριν θαφτούν εδώ μόχθησαν για αυτόν τον τόπο αλλά και των παιδιών τους που χάθηκαν στα κρεματόρια, ήταν ένα πάγιο αίτημα της κοινότητάς μας.

Χαιρετίζω τη στάση του τέως Πρύτανη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ιωάννη Μυλόπουλου και των συνεργατών του, που δεν πτοήθηκαν από τα ίσως και τα αν που συνόδευαν πάντα αυτήν την πρόταση.

*«Ίσως να μην είναι ο κατάλληλος χρόνος»
«Τι θα γίνει αν υπάρχουν αντιδράσεις».*

Αντίθετα επικεντρώθηκαν, με παρρησία, σε ένα και μόνο *πρέπει*.

Πρέπει να αναγνωρίζουμε, να θυμόμαστε και να τιμούμε την ιστορία μας.

Διανύουμε μια εποχή κατά την οποία αρνητές του Ολοκαυτώματος, στοχεύοντας κυρίως προς τη νεολαία, κηρύττουν ιδέες και προβάλλουν συμπεριφορές σχεδόν ταυτόσημες με όσα συνέβαιναν στη Γερμανία του 1930. Αυτό, δυστυχώς, δεν είναι καινοφανές.

Γινόμαστε όμως ταυτόχρονα μάρτυρες της ολοένα αυξανόμενης δημοτικότητας ακροδεξιών κομμάτων και των εκδηλώσεων ξενοφοβίας που πολλαπλασιάζονται σε όλη την Ευρώπη.

Όλα αυτά υπενθυμίζουν, προς κάθε κατεύθυνση, την ανάγκη να βρισκόμαστε σε εγρήγορση, απέναντι σε φαινόμενα αντισημιτισμού, ρατσισμού και μισαλλοδοξίας. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε στα στοιχεία αυτά να προχωρήσουν περαιτέρω θέτοντας σε κίνδυνο την ελευθερία και τη δημοκρατία.

Η σημερινή ηγεσία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με επικεφαλής τον νέο πρύτανη κ. Περικλή Μήτκα, με την παρουσία της και τη συνεργασία της επιβεβαιώνει ότι συμμερίζεται τους προβληματισμούς μας στηρίζοντας έμπρακτα κάθε πρωτοβουλία, όπως η ανέγερση αυτού του Μνημείου αλλά και του έργου τέχνης που αφιερώθηκε στους 50.000 Εβραίους της Θεσσαλονίκης θύματα του Ολοκαυτώματος και παρουσιάστηκε προ μηνών εντός του κτιρίου της κεντρικής αίθουσας τελετών. Υπογραμμίζει και συμβάλλει, κατ' αυτόν τον τρόπο, στην ανάγκη ενίσχυσης της γνώσης και της μνήμης της Ιστορίας της Πατρίδας μας.

Γιατί η μνήμη, συστατικό της ύπαρξής μας, ως ακοίμητη φλόγα οφείλει να διαμορφώνει το παρόν και το μέλλον. Άσβεστη, όσο και αν μας πονά, όπως υπενθυμίζει ο Οδυσσεάς Ελύτης, μέσα από τους στίχους του Άξιον Εστί:

*....Τα θεμέλιά μου στα βουνά
και τα βουνά σηκώνουν οι λαοί στον ώμο τους
και πάνω τους η μνήμη καίει
άκαυτη βάτος!...*

(ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ, ΠΑΘΗ Ε΄)

*Οι Γερμανοί κατασκευάζουν πισίνα με ταφόπετρες που έχουν αφαιρεθεί από το εβραϊκό νεκροταφείο. (Από το βιβλίο *In Memoriam*, των Μ. Μόλχο και Ιω. Νεχαμά, β' έκδ., Θεσσαλονίκη 1976).*

Η μάχη ενάντια στον αντισημιτισμό είναι μια μάχη για τη Δημοκρατία

Των ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΡΕΝΙ, ΖΥΛ ΦΙΝΚΕΛΣΤΑΪΝ και ΣΙΜΟΝ ΠΟΝΤΑΝ

Σήμερα, δέκα χρόνια μετά την έκθεση Rufen, πώς να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τον αντισημιτισμό και να τελειώσουμε οριστικά με αυτήν τη γενική ένταση που υπονομεύει τις κοινωνίες μας;

Δέκα χρόνια έχουν περάσει από τη δημοσίευση της έκθεσης για την «καταπολέμηση του ρατσισμού και του αντισημιτισμού», που δημοσιεύτηκε από τον Jean-Christophe Rufin. Η έκθεση αυτή είχε προκαλέσει θόρυβο. Ήταν καινοτομική και αποσκοπούσε στο να βοηθήσει στην οικοδόμηση ενός είδους «αλεξικέραυνου» για μια νέα Γαλλία που αντιμετώπιζε μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΠΟΤΕ!

- Δεν είμαι αντισημίτης, κύριε Αστυνομικό, είμαι απλά αντισιωνιστής!
- Ουπς! Λάθος μου...

Οι συνθήκες έχουν επιδεινωθεί. Παρατηρείται σήμερα περισσότερο από ποτέ μια γενική ένταση στις κοινωνίες μας, η οποία εκφράζεται κυρίως μέσα από μια ατελείωτη σειρά προσβολών. Για πολλούς από τους συμπολίτες μας, η διαφορετικότητα του άλ-

λου γίνεται αντιληπτή ως απειλή και αδικία, γεγονός που καθιστά τη συμβίωση μία παρωχημένη έννοια. Η εμπιστοσύνη απέναντι στο κράτος και την πολιτική έχει σχεδόν εκλείψει. Το «αντι-σύστημα» έχει γίνει μια ιδεολογία, που χρησιμοποιείται από πλήθος λαϊκιστών και εξτρεμιστών. Υπάρχει μια ολοένα ισχυρότερη απουσία διαφοροποίησης των λέξεων: όταν τα πάντα μπορούν να ειπωθούν, δεν απομένει πια τίποτα ανυπεράσπιστο.

Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, το ειδικό ζήτημα του αντισημιτισμού είναι πολύ ανησυχητικό. Σίγουρα, οι Γάλλοι στο σύνολό τους δεν είναι αντισημίτες. Ωστόσο, εδώ και δέκα χρόνια, ο αριθμός των αντισημιτικών ενεργειών και απειλών παραμένει ανησυχητικά υψηλός. Κατά το 2014 σημειώθηκε αύξηση-ρεκόρ των αντισημιτικών ενεργειών κατά 91%, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2013. Από την άλλη πλευρά, η φύση των πράξεων έχει διαφοροποιηθεί: σχηματικά θα μπορούσε κανείς να πει πως υπάρχουν λιγό-

τερες απειλές και περισσότερη βία – σε αυτό έγκειται και η ιδιαιτερότητα της Γαλλίας. Η Γαλλία, μαζί με το Βέλγιο πρόσφατα, είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη, όπου οι Εβραίοι δολοφονήθηκαν επειδή ήταν Εβραίοι: υπενθυμίζουμε την περίπτωση Ilan Halimi ή ακόμα τις δολοφονίες της Τουλούζης ...

Η ανάληψη δράσης είναι επιτακτική και η μάχη θα μπορούσε να βασιστεί σε τρεις πυλώνες.

ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ: Οι αρχές

Ο αγώνας ενάντια στον αντισημιτισμό δεν αφορά μόνον την εβραϊκή κοινότητα, αλλά το έθνος στο σύνολό του: Η επίθεση εναντίον ορισμένων πολιτών συνιστά επίθεση ενάντια στη Δημοκρατία. Η αποτελεσματικότητα αυτής της μάχης προϋποθέτει να διασφαλίσουμε τη μη επιστροφή της θρησκείας στην πολιτική σφαίρα και την κατάλυση κάθε είδους ανταγωνισμού μεταξύ των θυμάτων.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ: Η αποτελεσματικότητα του νόμου

Η Γαλλία διαθέτει το καλύτερο νομικό οπλοστάσιο στον τομέα αυτό. Απομένει, ωστόσο, να εφαρμοστεί η μηδενική ανοχή και να διατεθούν στις αρμόδιες αρχές τα επαρκή μέσα για την επιβολή της. [...] Αυτή η μηδενική ανοχή δεν θα είναι πλήρως αποτελεσματική παρά μόνον εάν προβούμε σε μια ακριβή καταγραφή των πηγών και των αιτιών του αντισημιτισμού. Μόνον έτσι θα διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά της.

ΤΡΙΤΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ: Η παιδαγωγική

Η μάχη κατά του αντισημιτισμού πρέπει σήμερα να επικεντρωθεί στον τομέα όπου μοιάζει να είναι περισσότερο επείγουσα, κυρίως ανάμεσα στους νέους και, ειδικά, στους νέους από οικογένειες μεταναστών. Το μέτρο αυτό έχει αποδειχτεί αποτελεσματικό στο παρελθόν. Πρέπει να εντείνουμε τις προσπάθειές μας.

Η μάχη ενάντια στις ανισότητες και τις άλλες μορφές ρατσισμού είναι πρωταρχικής σημασίας και παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένη με μια σταθερή υπεράσπιση της Δημοκρατίας. Ενώ η βελτίωση της κοινωνικής συνοχής θα συμβάλει στη μείωση της τάσης προς τον αντισημιτισμό.

Ο **Ντομνίκ Ρενί** είναι γεν. διευθυντής του Ιδρύματος για την Πολιτική Καινοτομία, ο **Ζυλ Φίνκελσταϊν** είναι γεν. διευθυντής του Ιδρύματος Ζαν Ζωρέ, και η **Σιμόν Ροντάν** είναι διευθύντρια του Αμερικανικού Εβραϊκού Συμβουλίου στο Παρίσι.

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *La Libération*, 23 Οκτωβρίου 2014.

Ο Σαρτρ

και το πορτρέτο του αντισημίτη

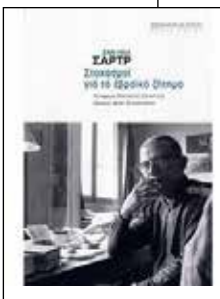
Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΠΟΥΓΕΛΕΚΑ

Το καλοκαίρι του 1945 ο Ζαν-Πωλ Σαρτρ γράφει το βιβλίο *Στοχασμοί για το εβραϊκό ζήτημα*, στο οποίο ασχολείται με την ψυχολογική διαμόρφωση του αντισημίτη (ελληνική έκδοση: μετ.: Αθανάσιος Σαμαρτζής, Αθήνα 2006· στην έκδοση αυτή και οι παραπομπές εφεξής).

Εκείνη τη στιγμή, τα κρεματόρια, οι θάλαμοι αερίων και ο σχεδιασμός της «τελικής λύσης» δεν ήταν ουσιαστικά γνωστά στην κοινή γνώμη. Οι μαρτυρίες των πρώτων διασωθέντων θεωρήθηκαν αποτελέσματα νευρικού κλονισμού, παράγωγο του εγκλεισμού τους. Ταυτόχρονα, «κουμπώνοντας» στη μακρά και ισχυρή παράδοση του αντισημιτισμού, οι αντιεβραϊκές απόψεις των ναζί έβρισκαν απήχηση.

Λίγο αργότερα, βέβαια, η φρίκη έγινε παγκοσμίως γνωστή, με τις φωτογραφίες των Αμερικανών και των Ρώσων στρατιωτών, από το Άουσβιτς και το Μπούχενβαλντ.

Το διάστημα της «άγνοιας», λοιπόν, ο Σαρτρ κατέγραψε τους προβληματισμούς του για την

επώδυνη αναβίωση του αντισημιτισμού στον ευρωπαϊκό χώρο. Το βιβλίο απαρτίζεται από τρία άνισης έκτασης μέρη. Το πρώτο μέρος περιέχει ένα σύντομο πορτρέτο του αντιδημοκράτη. Το δεύτερο, το πορτρέτο του αντισημίτη, ενώ το τρίτο επιχειρεί μια ανάλυση των επιπτώσεων του αντισημιτισμού στην ψυχολογία και στη συμπεριφορά του Εβραίου. Από τα τρία μέρη, το δεύτερο κέρδισε την ομόφωνη αποδοχή, Εβραίων και μη. Στόχος του, όπως σημειώνει η Αρλέτ Ελκάιμ στην επανέκδοση του 2004, ήταν η αποκάλυψη της μυθολογίας και των κινήτρων του αντισημίτη· ενός κάλπικου ήρωα, ενός κάλπικου τιμωρού. Ο Σαρτρ θέλησε να γίνει συνείδηση όλων των λαών, πως η λέξη αντισημιτισμός κρύβει αναίτιο μίσος και κακή πίστη.

Κατά τον Γάλλο φιλόσοφο, ο αντισημιτισμός δεν είναι άποψη. Αν για τη «θεραπεία των δεινών της χώρας του ή των προσωπικών δεινών του, προτείνει κανείς την αποστέρηση των Εβραίων από δικαιώματα, τον αποκλεισμό τους από οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, την αποβολή τους από την επικράτεια ή τη συνολική τους εξολόθρευση», ο Σαρτρ αρνείται να τα ονομάσει όλα αυτά απόψεις. Κατά τη γνώμη του, αποτελούν δόγματα, και ως τέτοια δεν είναι δυνατόν να ενταχθούν στην κατηγορία των σκέψεων που προστατεύει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. (σ. 22)

Αναφορικά με τον ταξικό προσδιορισμό των αντισημιτών, ο Σαρτρ σημειώνει πως η πλειονότητά τους ανήκει στη μικροαστική τάξη των πόλεων: δημόσιοι υπάλληλοι, εργαζόμενοι, μικρέμποροι χωρίς περιουσία. Αν φερθούν, λοιπόν, στον Εβραίο ως κατώτερο και επιβλαβές ον, επιβεβαιώνουν την ένταξή τους σε μία ελίτ. Εκτιμούν, μάλιστα, πως «ό,τι και να κάνει ένας Εβραίος δεν θα ανέβει ποτέ πιο πάνω από το πρώτο σκαλί, ενώ την ίδια στιγμή θεωρούν πως έχουν διασφαλίσει για τον εαυτό τους τη θέση της κορυφής στην κοινωνική κλίμακα». (σ. 41)

Βέβαια, η τραγωδία του αντισημίτη θα μπορούσε να αποκαλυφθεί ακριβώς τη στιγμή του θριάμβου των ιδεών του: «Αν, ως εκ θαύματος, εξαφανίζονταν όλοι οι Ισραηλίτες, όπως εύχεται ο αντισημίτης, θα ξανακατέλγε θυρωρός ή μαγαζάτορας σε μια αυστηρά ιεραρχημένη κοινωνία όπου η ιδιό-

τητα του «αληθινού Γάλλου» δεν θα είχε την παραμικρή αξία...». (σ. 42)

Εξιδανικεύοντας τις αντιλήψεις της εργατικής τάξης, ο Σαρτρ διακήρυττε ότι «αντισημιτισμός δεν υπάρχει διόλου στους εργάτες». Και επειδή οι ναζί γνώριζαν τη συγκεκριμένη στάση των εργαζόμενων δημιούργησαν το σλόγκαν του «εβραϊκού καπιταλισμού», ώστε να στρέψουν την εργατική τάξη εναντίον των Εβραίων. Ο διεισδυτικός διανοητής εντοπίζει μια ακόμη διαχρονική αντίφαση του αντισημιτισμού: παρατηρεί ότι «άλλοτε δείχνουμε, πίσω από τον Εβραίο, τον διεθνή καπιταλισμό, τον ιμπεριαλισμό των τραστ και των εμπόρων όπλων, και άλλοτε τον μπολσεβικισμό, με το μαχαίρι στα δόντια και δεν διστάζουμε να θεωρήσουμε τους Εβραίους τραπεζίτες ως υπεύθυνους για τον κομμουνισμό» (σ. 52). Και εξηγεί πώς ο αντισημιτισμός αποτελεί δικλείδα «ασφαλείας για τις τάξεις των κατεχόντων, οι οποίες τον ενισχύουν και αντικαθιστούν έτσι ένα επικίνδυνο μίσος ενάντια στο κατεστημένο με ένα ανώδυνο μίσος, εναντίον συγκεκριμένων προσώπων». Διαπιστώνει πως για τον αντισημίτη η βαρύτητα μιας πράξης είναι διαφορετική αν ο δράστης είναι Εβραίος ή χριστιανός, αφού –κατά τον αντισημίτη, πάντα– ο Εβραίος σε καθετί που αγγίζει προσδίδει μιαν απροσδιόριστη σιχαμερή ιδιότητα. Έτσι, «το πρώτο πράγμα που απαγόρευαν στους Εβραίους οι Γερμανοί ήταν η είσοδος στις πισίνες: τους φαινόταν πως αν το σώμα ενός Ισραηλίτη έμπαινε σ' αυτό το νερό, θα το βρώμιζε εντελώς». (σ. 48)

Τέλος, χωρίς ασφαλώς να σχετικοποιούμε τη μοναδικότητα της φρίκης του Ολοκαυτώματος, αξίζει να σταθούμε στην εξής παρατήρηση: «Ο Εβραίος δεν είναι παρά ένα πρόσχημα: αλλού θα χρησιμοποιήσουν τον νέγρο, αλλού τον Κινέζο» (σ. 68). Ο αντισημιτισμός δεν είναι πρόβλημα μόνο των Εβραίων: είναι και δικό μας!

Ο Γιώργος Κ. Μπουγγελέκας είναι εκπαιδευτικός.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Η Αυγή*, στις 11 Μαΐου 2014.

Όταν το μίσος είναι ισχυρότερο από τη θέληση

Το μεγαλύτερο έγκλημα που διαπράττει η Χαμάς είναι εναντίον των ίδιων των Παλαιστινίων. Διότι ακριβώς το μίσος εναντίον του Ισραήλ είναι ισχυρότερο από τη θέληση για τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους δίπλα του.

Του ΒΙΚΤΩΡΑ ΙΣΑΑΚ ΕΛΙΕΖΕΡ

Με τον ανηλεή πόλεμο που διεξάγει η Χαμάς για την εξαφάνιση του Ισραήλ έχει πετύχει δύο στόχους.

Ο πρώτος συνίσταται στο γεγονός ότι αποτρέπει κάθε δυνατότητα επίτευξης λύσης που θα προβλέπει δύο κράτη για δύο λαούς. Καμία ισραηλινή κυβέρνηση, δεξιά ή αριστερή, δεν θα συμφωνήσει στη δημιουργία ενός παλαιστινιακού κράτους με τη Χαμάς πρωταγωνιστή των εξελίξεων. Διότι εάν οι ρουκέτες από τη Γάζα είναι επικίνδυνες για την ασφάλεια των Ισραηλινών πολιτών στο νότιο και κεντρικό Ισραήλ, οι ρουκέτες από τις παλαιστινιακές πόλεις Ραμάλα και Ιεριχώ θα μπορούσαν να επιφέρουν τον βίαιο διαμελισμό της χώρας και θα έθετε τους κατοίκους της σε καθεστώς μόνιμης ομηρίας.

Το μεγαλύτερο έγκλημα, όμως, που διαπράττει η Χαμάς είναι εναντίον των ίδιων των Παλαιστινίων. Διότι ακριβώς το μίσος εναντίον του Ισραήλ είναι ισχυρότερο από τη θέληση για τη δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους δίπλα στο Ισραήλ.

Οι ισραηλινές δυνάμεις έχουν αποχωρήσει από τη Λωρίδα της Γάζας, και από το 2005 την εξουσία είχε αναλάβει η Παλαιστινιακή Αρχή. Το 2007, οι δυνάμεις της Φατάχ, δηλαδή ο πυρήνας της PLO και της Παλαιστινιακής Αρχής, εκδιώκονται από τη Χαμάς, εκατοντάδες Παλαιστίνιοι εκτελούνται εν ψυχρώ και επιβάλλεται θεοκρατικό καθεστώς τύπου Ιράν. Το Ισραήλ επέβαλε πράγματι τον αποκλεισμό της Γάζας (εκτός τροφίμων και ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού), αφού η ίδια η Χαμάς απειλούσε και έπληττε με ρουκέτες τον άμαχο πληθυσμό του Ισραήλ απορρίπτοντας κάθε διαπραγμάτευση που γινόταν μεταξύ της ισραηλινής κυβέρνησης και της Παλαιστινιακής Αρχής. Και βέβαια, όσοι συγκρίνουν τη Γάζα με το Αουσβιτς δεν διαφέρουν σε

τίποτε από τους πλέον αισχρούς αρνητές του Ολοκαυτώματος.

Ο δεύτερος στόχος της Χαμάς επετεύχθη τροφοδοτώντας τον σύγχρονο αντισημιτισμό με επιχειρήματα ώστε όλοι εκείνοι που αντιτίθενται στην ύπαρξη του εβραϊκού κράτους να μην κινδυνεύουν να χαρακτηριστούν ρατσιστές ή αντισημίτες.

Η αυστηρή κριτική επί συγκεκριμένων πολιτικών της ισραηλινής κυβέρνησης σε καμία περίπτωση δεν συνιστά αντισημιτισμό. Από το σημείο αυτό, όμως, μέχρι την παροχή υποστήριξης προς τη Χαμάς, υπάρχει τεράστια απόσταση. Διότι η υποστήριξη προς τη Χαμάς δεν ισοδυναμεί με υποστήριξη στη δημιουργία ενός παλαιστινιακού κράτους δίπλα στο Ισραήλ. Ισοδυναμεί με αντισημιτισμό, γιατί ακριβώς η ιδεολογία της και η πρακτική της βασίζονται στο μίσος εναντίον του συνόλου των Εβραίων, στο Ισραήλ και στον κόσμο, με βάση το ίδιο της το καταστατικό. Όσοι, λοιπόν, καταδικάζουν με ευκολία το Ισραήλ και αρνούνται να καταδικάσουν τη Χαμάς και τις μεθόδους της,

ναι, ασκούν τη χειρότερη μορφή αντισημιτισμού.

Ως γνωστόν η Χαμάς είναι γέννημα-θρέμμα των Αδελφών Μουσουλμάνων. Μιας οργάνωσης που ιδρύθηκε το 1928, από τον Χασάν Αλ Μπάνα, στενό σύμμαχο του Αδόλφου Χίτλερ. Κατά τη διάρκεια μάχης του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου ίδρυσε την ταξιαρχία των Μουσουλμάνων Waffen-SS Handschar, που αναλάμβανε δολοφονίες και χτυπήματα εναντίον των εβραϊκών κοινοτήτων. Και βεβαίως πρωτοστάτησε στη διάσωση και φυγάδευση ναζί εγκληματιών πολέμου.

Σήμερα, 70 χρόνια μετά, οι διάδοχοί του, οι ηγέτες της Χαμάς, στοχεύουν αμάχους στο Ισραήλ, δολοφονούν Εβραίους μαθητές σε σχολείο της Τουλούζ, επισκέπτες στο Εβραϊκό Μουσείο των Βρυξελλών. Είναι οι φυσικοί σύμμαχοι των νεοναζιστικών κομμάτων στην Ευρώπη, αφού κοινός τους εχθρός είναι οι Εβραίοι.

Αλήθεια, η εκτόξευση πυραύλων από τη Γάζα εναντίον αμάχων στο Ισραήλ, οι υπόγειες σήραγγες που έφταναν στις τραπεζαρίες των ισραηλινών κιμπούτς στην παραμεθόριο, οι απαγωγές και δολοφονίες παιδιών, οι επιθέσεις αυτοκτονίας, δεν αποτελούν εγκλήματα πολέμου που διαπράττει η Χαμάς; Ο κόσμος όμως αδιαφορεί! Η εικόνα νεκρών αθώων Παλαιστινίων γεμίζει την ψυχή κάθε σκεπτόμενου ανθρώπου με θλίψη, οδύνη αλλά και προβληματισμό. Για την κοινή γνώμη που παρακολουθεί αυτήν την αιματοχυσία, το βάρος της ευθύνης το έχει ο ισχυρός. Ποιος όμως σπλίζει το χέρι του Ισραηλινού αεροπόρου; Ποιοι δήθεν γενναίοι μαχητές κρύβονται ανάμεσα σε αθώους; Ποιοι έχουν στήσει στρατηγεία μέσα σε νοσοκομεία; Ποιοι έχουν σκάψει υπόγειες σήραγγες που ξεκινάνε μέσα από διαμερίσματα κατοικιών; Ποιοι εκβίασαν ξένους ανταποκριτές που εγκαταλείποντας τη Γάζα αποκάλυψαν σκηνές βαρβαρότητας της Χαμάς εις βάρος των Παλαιστινίων της Γάζας;

Ο Γκέμπελς ταύτισε συστηματικά τους Εβραίους με το «απόλυτο κακό». Σήμερα κάποιοι, δήθεν σοβαροί διαμορφωτές της κοινής γνώμης, ταυτίζουν το Ισραήλ με το «απόλυτο κακό»! Χρησιμοποιούν, χωρίς ίχνος ντροπής, το Ολοκαύτωμα για να ταυτίσουν το σύγχρονο «απόλυτο κακό» με τους ναζί! Αυτή είναι η επιχείρηση δαιμονοποίησης και απονομιμοποίησης του συλλογικού δικαιώματος των Εβραίων να ζουν στο δικό τους κράτος με ασφάλεια. Χρησιμοποιούν το Ισρα-

ήλ ως εργαλείο αντισημιτισμού. Είναι μια επιχείρηση που οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην αμφισβήτηση του δικαιώματος του Εβραίου να ζει ως ισότιμο μέλος στην κοινωνία της χώρας όπου γεννήθηκε, υπηρέτησε και αγάπησε. Και αυτό το φαινόμενο το βλέπουμε στη Γαλλία, στη Σουηδία, στην Αγγλία, στο Βέλγιο, στην Ιταλία και αλλού, όπου ο αντισημιτισμός κτυπά ανελέητα τους Εβραίους της Ευρώπης.

Οι αντισημίτες τού τότε είναι οι αντισιωνιστές τού σήμερα. Σε αυτό ακριβώς το σημείο συναντιούνται οι δυνάμεις του νεοναζισμού με κάποιες δυνάμεις της Αριστεράς και του φανατικού Ισλάμ. Τότε οι δυνάμεις του ναζιστικού άξονα προκάλεσαν τη μεγαλύτερη ανθρωπιστική καταστροφή της Ιστορίας. Σήμερα, οι δυνάμεις ενός άλλου άξονα, αυτού της Χαμάς-Χεσμπολά-Ιράν, με την υποστήριξη και της Τουρκίας, και του συναφούς άξονα των δυνάμεων του Ισλαμικού Κράτους, απειλούν κατ' αρχάς το Ισραήλ, αλλά απειλούν κυρίως την Ευρώπη. Οι οργανωτές των διαδηλώσεων, όμως, θεωρούν πιο ελκυστική την καταδίκη του Ισραήλ!

Ισραηλινοί και Παλαιστίνιοι μπορούν να αποτρέψουν αυτήν την απειλή και να μετατρέψουν την περιοχή αυτήν από τόπο αίματος σε τόπο ευημερίας και οικονομικής ανάπτυξης. Οι Παλαιστίνιοι δικαιούνται να αποκτήσουν το δικό τους κράτος, δίπλα στο Ισραήλ, και όχι αντί του Ισραήλ. Οι Ισραηλινοί πολίτες δικαιούνται να ζουν με ασφάλεια στη γη τους. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, η ισραηλινή κυβέρνηση θα πρέπει να σταματήσει την ανέγερση νέων οικισμών στη Δυτική όχθη και η Παλαιστινιακή Αρχή, με την υποστήριξη της Αιγύπτου, της Ιορδανίας και της διεθνούς κοινότητας, να θέσει τέρμα στην τρομοκρατία της Χαμάς και των άλλων ένοπλων ομάδων που τη στηρίζουν. Όσο λοιπόν η Χαμάς εξακολουθεί να επιδιώκει και να επιχειρεί την εξαφάνιση του Ισραήλ από τον χάρτη τόσο απομακρύνεται η λύση των δύο κρατών για δύο λαούς, και θα συνεχίζεται η αιματοχυσία. Διότι ακριβώς δεν πρέπει το μίσος εναντίον του Ισραήλ να είναι ισχυρότερο από τη θέληση για τη δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους δίπλα στο Ισραήλ.

 Ο **Βίκτωρ Ισ. Ελιέζερ** είναι ανταποκριτής της ισραηλινής εφημερίδας «*Yediot Achronot*» στην Ελλάδα.

 Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, στις 25 Αυγούστου 2014.

Η ναζιστική Γερμανία και οι Εβραίοι

στην εκδήλωση του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος
για τη «Νύχτα των Κρυστάλλων»

Ενα βιβλίο ορόσημο για την ιστοριογραφία του Ολοκαυτώματος παρουσιάστηκε σε εκδήλωση του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος (ΚΙΣΕ) αφιερωμένη στη «Νύχτα των Κρυστάλλων», που έγινε στο Πνευματικό Κέντρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών, στις 6 Νοεμβρίου 2014. Μέσα από ομιλίες τους, ο **Σταύρος Ζουμπουλάκης**, συγγραφέας και πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου Εθνικής Βιβλιοθήκης Ελλάδος, η **Ρίκα Μπενβένιστε**, καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, και ο **Νίκος Μπακουνάκης**, δημοσιογράφος και καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, παρουσίασαν το βιβλίο του Σαούλ Φριντλέντερ, *Η ναζιστική Γερμανία και οι Εβραίοι*. I. Τα χρόνια των διώξεων 1933-1939, II. Τα χρόνια της εξόντωσης 1939-1945, εκδ. Πόλις. Την εκδήλωση προλόγισε ο πρόεδρος του ΚΙΣΕ κ. **Βενιαμίν Αλμπάλας** και συντόνισε ο δημοσιογράφος και γεν. γραμματέας του ΚΙΣΕ κ. **Βίκτωρ Ισαάκ Ελιέζερ**, ο οποίος παρουσίασε και τους ομιλητές με στοιχεία από τη σταδιοδρομία και το έργο τους.

Μιλώντας για ένα έργο τεράστιου μόχθου που εκπονήθηκε μέσα σε διάστημα είκοσι ετών –ο πρώτος τόμος *Τα χρόνια των διώξεων, 1933-1939* δημοσιεύθηκε το 1997 και ο δεύτερος *Τα χρόνια της εξόντωσης, 1939-1945* το 2007, οι ομιλητές τόνισαν τη διττή σχέση του συγγραφέα με το αντικείμενο του έργου του. Τη σχέση του ιστορι-

κού που θέτει σε απόσταση το υπό εξέταση αντικείμενο και τη βιωματική σχέση του Φριντλέντερ με το Ολοκαύτωμα, που έζησε την απώλεια, την εκτόπιση, τον θάνατο. Ο Σαούλ Φριντλέντερ, παιδί εβραϊκής οικογένειας στην Πράγα, έζησε τους ναζιστικούς διωγμούς, την απώλεια των γονιών του στο Άουσβιτς και επέζησε κρυμμένος μέσα σε καθολικό σχολείο. Η παράθεση της προσωπικής εμπειρίας ενισχύει τη δυναμική της αφήγησης του ιστορικού γεγονότος

και δίνει στον αναγνώστη την ανθρώπινη διάσταση της ιστορίας. Η αριστοτεχνική ένταξη του βιώματος στην ιστορία αναδεικνύεται μέσα από την παράθεση προσωπικών μαρτυριών, ημερολογίων και αλληλογραφίας.

Οκ. **Σταύρος Ζουμπουλάκης** ανέλυσε το έργο μέσα από την ακαδημαϊκή αντιπαράθεση του Φριντλέντερ με τον ιστορικό Μάρτιν Μπρόσζατ, ο οποίος διατύπωσε τη θεωρία της «ιστορικοποίησης του εθνικοσοσιαλισμού». Ο Μπρόσζατ στο έργο του σχετικοποιεί τον ναζισμό, υποστηρίζοντας ότι στα χρόνια του εθνικοσοσιαλισμού επικράτησε μια «απολιτική κανονικότητα της καθημερινότητας», που στήριξε τον ναζισμό. Μέσα από την αλληλογραφία του με τον Μπρόσζατ και τη μελέτη του έργου του, ο Φριντλέντερ, στο βιβλίο του «απαντά» στον Μπρόσζατ αποδεικνύοντας ότι η περίοδος του εθνικοσοσιαλισμού που οδήγησε στο Ολοκαύτωμα, καθώς και η εγκληματική δραστηριότητα του Γ' Ράιχ, δεν είχαν τίποτα το τυπικό, τίποτα το κανονικό ή το συνηθισμένο. Ο Φριντλέντερ, εξήγησε ο κ. Ζουμπουλάκης, τοποθετεί το Άουσβιτς και τον αφανισμό των Εβραίων στον πυρήνα της μελέτης της ιστορίας, παραθέτοντας τη φωνή των θυμάτων παντού στο βιβλίο του.

Ηκα **Ρίκα Μπενβενίστε** έκανε μια διεξοδική ανάλυση του έργου του Φριντλέντερ, αναπτύσσοντας την εισήγησή της γύρω από τη Νύχτα των Κρυστάλλων, την επέτειο της οποίας σηματοδότησε η εκδήλωση. Ξεκινώντας από το πώς ο ιστορικός παρουσιάζει στο βιβλίο του την αφορμή της Νύχτας των Κρυστάλλων, την κατασκευασμένη αυθόρμητη αντίδραση, το μέγεθος της βαρβαρότητας, τις αντιδράσεις ή την απουσία αντιδράσεων, η Ρίκα Μπενβενίστε έδωσε ένα παράδειγμα της πολυφωνικής ακρίβειας που διατρέχει το βιβλίο του Φρι-

ντλέντερ, παραθέτοντας τα γεγονότα αλλά και τις συμπεριφορές των θυμάτων και των διωκτών τους.

Οκ. **Νίκος Μπακουνάκης** αναφέρθηκε στη χρονική στιγμή ολοκλήρωσης και έκδοσης του έργου του Φριντλέντερ. Ο γνωστός δημοσιογράφος παρουσίασε και ανέλυσε τους λόγους για τους οποίους το έργο του Φριντλέντερ δεν θα μπορούσε να είχε ολοκληρωθεί νωρίτερα, τουλάχιστον όχι στην πληρότητα και την καθολικότητα με την οποία διατίθεται σήμερα στην 1.400 σελίδων επίτομη έκδοση. Ξεκινώντας από τα ταμπού της δεκαετίας του '60-'70 για το θέμα Ολοκαύτωμα, τις δυσκολίες και την απόρριψη που αντιμετώπισε ο Χίλμπεργκ για την έκδοση του τότε μοναδικού έργου του (δημοσιεύτηκε το 1961), και ακολουθώντας την πορεία της ιστοριογραφίας, υπό το βάρος των αποκαλύψεων των δικών της Νυρεμβέργης και της δίκης του Άντολφ Άιχμαν, αλλά και μέσα από την αρχική εσωστρέφεια των εβραϊκών κοινοτήτων, ο Φριντλέντερ καταλήγει συμπερασματικά πως η ιστορική μελέτη σχετικά με τον ναζισμό, έστρεψε το βλέμμα της στο έγκλημα της γενοκτονίας των Εβραίων μόλις τη δεκαετία του 1990.

Οπρόεδρος του ΚΙΣΕ αναφέρθηκε στην προσφώνησή του στη σπουδαιότητα του έργου, ολοένα περισσότερο σήμερα, εποχή κατά την οποία αναβιώνει ο αντισημιτισμός και ο φανατισμός με ακραία κρούσματα σε όλη την Ευρώπη: «Διαβάζοντας *Τα χρόνια των διώξεων* μου ήρθαν στο νου καταστάσεις της πρόσφατης καθημερινής ζωής. Μήπως σήμερα, διερωτήθηκα, τηρουμένων φυσικά των αναλογιών, η Ευρώπη -και όχι μόνον- διέρχεται μία νέα περίοδο ρατσιστικής και αντισημιτικής βίας, που μόλις 70 χρόνια από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, "μοιάζει" με την εποχή εκείνη;».

[Πηγή: Ιστοσελίδα ΚΙΣΕ]

Πατρίκ Μοντιανό

Νόμπελ Λογοτεχνίας 2014

Για την «τέχνη της μνήμης μέσα από την οποία ξαναζωντανεύει την ανθρώπινη μοίρα και αποκαλύπτει τον κόσμο της Κατοχής», απονεμήθηκε το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας για το έτος 2014 στον Πατρίκ Μοντιανό. Γάλλος συγγραφέας, με καταγωγή από τη Θεσσαλονίκη και απόγονος της γνωστής οικογένειας Μοδιάνο.

«Ο παππούς μου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1867», είναι ο τίτλος του άρθρου που υπογράφει ο ίδιος ο Πατρίκ Μοντιανό σχετικά με τις ρίζες της οικογένειάς του και περιέχεται σε συλλογικό τόμο αφιερωμένο στη δυναστεία της οικογένειας Μοδιάνο από το 1570, που επιμελήθηκε ο αείμνηστος δημοσιογράφος και μέλος της Ένωσης Ανταποκριτών Ξένου Τύπου Μάριος Μοδιάνο.

Στη Θεσσαλονίκη γεννήθηκε και ο πατέρας του συγγραφέα, που σε νεαρή ηλικία έφυγε για την Αλεξάνδρεια και αργότερα εγκαταστάθηκε στη Γαλλία όπου έζησε μέχρι το τέλος της ζωής του. Εκεί, κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής, ο πατέρας του γνωρίζει την Φλαμανδή Βελγίδα Λουίζα Κολπίν και το 1945 γεννιέται ο Πατρίκ Μοντιανό, ένα «παιδί του πολέμου», στο προάστιο Μπουλόν-Μπιλανκούρ του Παρισιού.

Η μνήμη, η ταυτότητα, η ναζιστική κατοχή, οι εβραϊκές του ρίζες είναι τα κεντρικά θέματα γύρω από τα οποία περιστρέφεται το πλούσιο συγγραφικό του έργο. «Ο κόσμος του είναι εκπληκτικός, τα βιβλία του συμπληρώνουν το ένα στο άλλο», σχολίασε ο μόνιμος γραμματέας της σουηδικής Ακαδημίας Peter Englund, και χαρακτήρισε τον συγγραφέα ως τον «Μαρσέλ Προυστ της εποχής μας». «Τα βιβλία του μιλούν πολύ για την έρευνα, για την αναζήτηση χαμένων προσώπων, για φυγάδες. Για αυτούς που χάνονται, για μετανάστες, για όσους ζουν με ψεύτικες ταυτότητες», συμπληρώνει. Οι

ήρωές του, σε διαρκή αναζήτηση της ταυτότητάς τους, ζουν ανάμεσα σε δύο κόσμους, ανάμεσα στη δημόσια, κοινωνική ζωή και στο όνειρο, ή τη μοίρα όπως οι ίδιοι την ονειρεύτηκαν. Η γεωγραφία της πλοκής, το Παρίσι του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, χαρίζει στον αναγνώστη μια σχολαστική περιήγηση στις γωνιές της πόλης και ξετυλίγει τον μίτο των ιστορικών γεγονότων μιας τραγικής εποχής μέσα από τις ζωές και τη μοίρα των καθημερινών ανθρώπων. Ζητήματα όπως η ιδιάζουσα σχέση με τον πατέρα του, η πατρότητα, η προδοσία, ο πρόωρα χαμένος αδερφός του, η απουσία, η νοσταλγία συνιστούν τη μόνιμη επωδό των έργων του και επιστρέφουν επίμονα μέσα από ένα ύφος γραφής λιτό, διαυγές.

Έχοντας τιμηθεί στο παρελθόν με το Μεγάλο Βραβείο Μυθιστορήματος της Γαλλικής Ακαδημίας το 1972, το βραβείο Goncourt το 1978, και το Μεγάλο Βραβείο Λογοτεχνίας Paul-Morand το 2000 για το σύνολο του έργου του που έχει μεταφραστεί σε 36 γλώσσες, ο Μοντιανό, αυτό το κράμμα της Μεσογείου, γίνεται ο 15ος Γάλλος συγγραφέας που βραβεύεται με Νόμπελ Λογοτεχνίας. «Ο οργανισμός δεν κατάφερε να έρθει σε επαφή μαζί του πριν την αναγγελία του βραβείου του», δήλωσε ο γενικός γραμματέας της σουηδικής Ακαδημίας. Καθόλου παράξενο για εκείνον που χαρακτηρίζουν ως «μία από τις πιο κρυφές φιγούρες του γαλλικού λογοτεχνικού τοπίου».

Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΑΜΕΧ:

Το αρχαιότερο ποίημα του κόσμου

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Οι απαρχές του ποιητικού λόγου χάνονται μέσα στην αχλύ του χρόνου. Κάποιος θα 'λεγε, πως είναι ματαιοπονία να προσπαθεί κανείς να εντοπίσει τα πρώτα ποιητικά λόγια, που ασφαλώς επώθησαν αλλά δεν καταγράφηκαν. Ποιές ήταν οι ρίζες του ποιητικού λόγου; Ήταν τα πρώτα νανουρίσματα; Ήταν οι ρυθμικές εκφορές του λόγου στους πρώιμους ψαράδες: ε-χοπ, εϊ-χοπ; Ήταν τα πρώτα ερωτικά λόγια; Ήταν η πρώτη προσευχή; Η πρώτη εξωτερίκευση ομολογίας; Οι περισσότεροι λόγιοι συμφωνούν ότι είναι άγνωστο το τι συνέβη στη λεγόμενη προϊστορική εποχή, στην εποχή που ακόμα δηλαδή, δεν είχε εφευρεθεί η γραφή, και ο άνθρωπος διέθετε μόνο τον προφορικό λόγο.

Αν κανείς όμως θα 'θελε να ψάξει και να εντοπίσει τα πρώτα καταγεγραμμένα ποιήματα, τότε, ασφαλώς, θα πρέπει να ανατρέξει και να ψάξει στις πρώτες κοιτίδες του πολιτισμού, απ' όπου έχουμε γραπτά κείμενα. Κι αυτές δεν είναι άλλες απ' την αρχαία Μεσοποταμία και την Αίγυπτο.

Η Μεσοποταμία, με τον πολιτισμό των Σουμερίων, στην 3η και 4η χιλιετία, ασφαλώς προηγείται. Έχουμε πολλά γραπτά κείμενα αυτού του λαού που περιλαμβάνουν προσευχές, ύμνους, ξόρκια, ερωτικά ποιήματα, αστρονομικές-αστρολογικές παρατηρήσεις, μαθηματικούς υπολογισμούς, νομικές διατάξεις και άλλα. Ο αναγνώστης μπορεί να συμβουλευθεί τα βιβλία των Σουμεριολόγων, μεταξύ των οποίων κυρίως του Samuel N. Kramer.

Στο βιβλίο μου, «Φως εξ' Ανατολής» (1996), είχα ασχοληθεί με την Ενχεντουάννα και τον ύμνο της στη θεά Ινάννα, που χρονολογείται γύρω στο 2.300 π.Χ, και θεωρείται από τους Σουμεριολόγους ως η αρχαιότερη επώνυμη γνωστή ποιήτρια του κόσμου. Πρόκειται για ένα ποίημα -προσευχή- ύμνο στη θεά Ινάννα, που ταυτίζεται με τη θεά Ιστάρ (Αστάρτη) των Χαναναίων θρησκευτικο-μυθολογικού περιεχομένου.

Μια διαφορετική, όμως, και προσεχτικότερη με-

λέτη ποιητικών κειμένων της Βίβλου και ιδιαίτερα αυτών που διασώζονται στο αρχαιότερο βιβλίο της, στη Γένεση, μου επέτρεψε να δω, ότι ένα άλλο ποίημα θα πρέπει να διεκδικήσει τα πρωτεία του αρχαιότερου ποιήματος. Αυτό είναι το ποίημα του Λάμεχ, απογόνου του Κάιν, που απεύθυνε στις γυναίκες του Αδά και Σιλά.

Για πρώτη φορά γίνεται λόγος εδώ και στην πολυγαμία: Ένας άντρας, δύο γυναίκες. Το ολιγόστιχο αυτό ποίημα που είναι ενσωματωμένο στο τέταρτο κεφάλαιο της Γένεσης, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους ερευνητές της λογοτεχνίας, τόσο μορφικά, όσο και από άποψη περιεχομένου. Το παραθέτω από τη μετάφραση των Ο' και από τη μετάφραση του εβραϊκού κειμένου σύμφωνα με τη μετάφραση της Βιβλικής Εταιρίας:

*Είπε δε Λάμεχ ταις εαυτού γυναιξίν
Αδά και Σελλά ακούσατέ μου της φωνής
γυναίκες του Λάμεχ, ενωτίσασθέ μου τους λόγους,
ότι άνδρα απέκεινα εις τραύμα εμοί
και νεανίσκον εις μώλωπα εμοί
ότι επτάκις εκδεκίκεται Κάιν
εκ δε Λάμεχ εβδομηκοντάκις επτά.*

Ακούστε με, γυναίκες του Λάμεχ,
στα λόγια μου δώστε προσοχή:
Άνθρωπο σκότωσα γιατί με πλήγωσε.
Έναν νέο γιατί με χτύπησε.

Αν στην περίπτωση του Κάιν προβλεπόταν επτάπλάσια εκδίκηση, στην περίπτωση του Λάμεχ προβλέπεται εβδομήντα επτά φορές μεγαλύτερη.

Το ποίημα όπως προανέφερα, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον γιατί εμφανίζει τα χαρακτηριστικά της ποίησης όχι μόνο της αρχαίας εγγύς Ανατολής, αλλά γενικότερα του ποιητικού λόγου. Κι αυτά δεν είναι άλλα από το λεγόμενο **παραλληλισμό των μελών** (parallelismus membrozum) και συγκεκριμένα τον **συνώνυμο** παραλληλισμό. Ο παραλληλισμός των μελών είναι φαινόμενο παγκόσμιο στην ποίηση (Σ. Σκαρτσής). Συναντιέται, όμως, πολύ έντονα στην ποίηση της αρχαίας Ανατολής και ιδιαίτερα στη μεταγενέστερη βιβλική ποίηση και παίρνει διάφορες μορφές. Μπορεί να είναι **συνώνυμος**, όπου ο δεύτερος στίχος λέει ό,τι και ο πρώτος με διαφορετικές λέξεις. Μπορεί να είναι **αντίθετος**, όπου ο δεύτερος στίχος βρίσκεται νοηματικά σ' αντίθεση με τον πρώτο. Μπορεί να είναι συνθετικός, όπου η τελική σκέψη συμπληρώνει ή αποκορυφώνει τις προηγούμενες, ή **κλιμακωτός**, όπου τα νοήματα προχωρούν από στίχο σε στίχο σαν μια κλίμακα.

Ίσως η πιο απλή και συνηθισμένη μορφή, είναι ο συνώνυμος παραλληλισμός. Και όταν σ' ένα ποίημα έχουμε δύο ή τρεις συνώνυμους, έχουμε μια σύνθεση στίχων, τη δημιουργία ενός ποιήματος, με ρυθμικό λόγο, διότι οι παραλληλισμοί εξασφαλίζουν το ρυθμό και τον διακρατούν. Όπως παρατηρεί εύστοχα ο Σωκράτης Σκαρτσής «δύσκολα μπορούμε να ξεχωρίσουμε τον παραλληλισμό από τη δομή ή τον ρυθμό. Αυτό άλλωστε το γεγονός τον κάνει πραγματικά ουσιαστικό στοιχείο της ποίησης» (Μια πρακτική εισαγωγή στην ανάλυση της ποίησης, 1984, σελ. 97-101).

Μετά απ' αυτές τις απαραίτητες, νομίζω, διευκρινίσεις, ας έρθουμε να δούμε εκ του σύνεγγυς το ποίημα τόσο μορφικά, στη δομή του, όσο και στο περιεχόμενό του. Η κατανόηση της μορφής μπορεί να μας βοηθήσει στην κατανόηση του περιεχομένου, το οποίο, ακριβώς, λόγω της μη κατανόησης της λειτουργίας του συνώνυμου παραλληλισμού, οδήγησε σε κάποια παρανόηση του περιεχομένου.

Το ποίημα συντίθεται από έξι στίχους: οι δύο πρώτοι είναι συνώνυμος παραλληλισμός, οι δύο

επόμενοι επίσης, συνώνυμος παραλληλισμός, και οι επόμενοι δύο τελευταίοι, έρχονται ως κατακλείδα, και δίνουν την συνθετική εικόνα του νοήματος και έτσι, στο σύνολο, έχουμε ποίημα με συνθετικό παραλληλισμό.

Ο πρώτος στίχος «Αδά και Σελλά ακούσατε μου της φωνής», νοηματικά είναι ο ίδιος με τον επόμενο στίχο: γυναίκες του Λάμεχ (δηλαδή Αδά και Σελλά) ακούστε τα λόγια μου.

Ο τρίτος στίχος που μιλάει για την ανθρωποκτονία κάποιου από τον Λάμεχ επειδή του επιτέθηκε, και τον τραυμάτισε, αντιστοιχεί νοηματικά με τον τέταρτο: και νεανίσκον εις μώλωπα εμοί. Δηλαδή, δεν πρόκειται περί διπλής ανθρωποκτονίας, όπως το εξέλαβαν κάποιοι αρχαίοι ερμηνευτές πατέρες (Μ. Βασίλειος, Ι. Χρυσόστομος κ.ά.) που αγνοούσαν το φαινόμενο του παραλληλισμού, αλλά πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο, το θύμα της ανθρωποκτονίας, που προφανώς ήταν νέος σε ηλικία.

Τέλος, ο πέμπτος στίχος, συνάγει συμπερασματικά ότι, αν επτάκις θα εκδικηθεί κάποιος τον Κάιν για την αδελφοκτονία του, ο ίδιος ο Λάμεχ κινδυνεύει εβδομηκοντάκις επτά, δηλαδή πολύ περισσότερες φορές. Η τελευταία έκφραση μάς φέρνει στον νου τα λόγια του Ιησού προς τον Πέτρο, που τον ρώτησε πόσες φορές πρέπει να συγχωρεί τον αδερφό του, και ο Ιησούς του απάντησε με τα γνωστά λόγια: «ου λέγω σοι, έως επτάκις αλλ' έως εβδομηκοντάκις επτά» (Ματθ. 18:21,22).

Οι εκφράσεις αυτές επτάκις και εβδομηκοντάκις επτά δεν σημαίνουν ακριβώς 7, ούτε 490 φορές, ούτε 7 συν 7, ή 77 φορές, αλλά σημαίνουν απλά πολλές και πάρα πολλές φορές. Διότι στους αρχαίους Μεσοποτάμιους και Σημίτες ιδιαίτερα ο αριθμός 7 συμβόλιζε πληρότητα αφού αποτελούνταν από το 4+3, το τέσσερα σύμβολο των τεσσάρων σημείων του ορίζοντα, και το τρία σύμβολο της έμφασης ή της δυνάμεως.

Το ποίημα θεωρήθηκε δυσνόητο από πολλούς, και από τα παλιά χρόνια, ακριβώς λόγω της άγνοιας της λειτουργίας του παραλληλισμού των μελών και μάλιστα του συνώνυμου. Υπό το φώς όμως των παραπάνω γίνεται κατανοητό.

Εδώ έχουμε την πρώτη καταγεγραμμένη ανθρωποκτονία από λόγους άμυνας κατά τους ισχυ-

ρισμούς του Λάμεχ, μετά την πρώτη ειδεχθή ανθρωποκτονία (δολοφονία) του Άβελ από τον Κάιν. Και θα μπορούσε να τιτλοφορηθεί ως «**Η τύψις της αμαρτωλής συνείδησης**» γιατί ο ομιλών παραδέχεται ότι ο φόνος αυτός έστω και από άμυνα, ήταν πληγή, ενόχληση μεγαλύτερη γι' αυτόν παρά για το θύμα.

Πόσο αρχαίο είναι αυτό το ποίημα στη γραπτή του μορφή, που ενσωματώθηκε μέσα στο κείμενο της Γένεσης, κανείς δε μπορεί να πει με βεβαιότητα. Αρχικά, ίσως, διατυπωμένο προφορικά, καταγράφηκε πάνω σε μια πλήρη πινακίδα από τον Λάμεχ ή τους απογόνους του, σαν κι αυτές που οι Σουμέριοι κατέγραφαν σε σφηνοειδή προαλφαβητική γραφή την 4η χιλιετηρίδα π.Χ. Έτσι διαφυλάχτηκε, και έφθασε στα χέρια του συντάκτη της Γένεσης που σύμφωνα με επίμονη βιβλική Ιουδαϊκή, Χριστιανική και Πατερική παράδοση, ήταν ο Μωυσής (γ.1500 π.Χ.), ο οποίος, μαζί με τις άλλες 11 toledoth-ιστορίες, ιστορικές απαρχές βιβλία, που έφθασαν στα χέρια του (πρβλ. Γεν.5:1), συνέθεσε το αρχαιότατο βιβλίο της Γένεσης που περιέχει τις απαρχές της ιστορίας της ανθρωπότητας και τα πρώτα βήματα του πολιτισμού, όπως καταγράφονται στο τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου της Γένεσης (γεωργία, κτηνοτροφία, χειροτεχνία, μεταλλουργική, μουσική, ποίηση κ.λπ.). Έτσι, απ' αυτήν την άποψη, αν εξαιρέσουμε τους ερωτικούς στίχους που εκφώνησε ο πρώτος άνδρας (Αδάμ) προς τη πρώτη γυναίκα (Ευα) όταν αντίκρυσε αυτήν και την ομορφιά της:

οστούν εκ των οστέων μου
και σάρξ εκ της σαρκός μου
αυτή Ανδρίς (ανθρωπίνα)
ότι εκ του ανδρός ελήφθη,

σίγουρα, το ποίημα του Λάμεχ θα πρέπει να θεωρηθεί το αρχαιότερο ποίημα του κόσμου, αφού διαθέτει όλα τα γνήσια στοιχεία του ποιητικού λόγου: παραλληλισμούς και ρυθμό, ο οποίος επιτεύχθηκε, ακριβώς λόγω του παραλληλισμού, της επανάληψης του στίχου δηλαδή, και της τελικής του σύνθεσης. Ένα ποίημα που αποκαλύπτει τα ενδόμυχα του ανθρώπου, και ότι η τύψις, η ανασφάλεια και ο φόβος, μπορεί να είναι υποκινούσες δυνάμεις για μια ποιητική εξομολόγηση-εξωτερίκευση.

Ο Δημήτρης Τσινικόπουλος είναι δικηγόρος, συγγραφέας και τακτικός συνεργάτης του περιοδικού μας.

Βιβλίο

› ΡΙΚΑ ΜΠΕΝΒΕΝΙΣΤΕ

Αυτοί που επέζησαν

Αντίσταση, εκτόπιση, επιστροφή.
Θεσσαλονικείς Εβραίοι στη δεκαετία του 1940
(Πόλις, Αθήνα, 2014)

Επανεξετάζοντας αρχεία και μαρτυρίες, αντιπαραβάλλοντάς τα με τη συλλογική μνήμη και αναστοχαζόμενη τη δυναμική της «ελληνοεβραϊκής ταυτότητας», η συγγραφέας ανακτά μέσα από τις αφηγήσεις μία ολόκληρη εποχή. «Αυτοί που επέζησαν» τοποθετούνται στο επίκεντρο και ρίχνουν το δικό τους γνήσιο φως στην κατανόηση της εποχής της εκτόπισης. Παραθέτοντας «υποκειμενικές εμπειρίες και ατομικές πράξεις που διαπερνούν τις κοινωνικές και πολιτικές δομές», η συγγραφέας αφηγείται τα γεγονότα στην αυθεντικότητα τους, ενώ συγχρόνως θίγει και αναδεικνύει το ζήτημα των αναλυτικών κατηγοριών που έχει στη διάθεσή του ο ιστορικός ερευνητής.

› ΣΙΜΟΝ ΣΕΜΠΑΓΚ ΜΟΝΤΕΦΙΟΡΕ

Ιερουσαλήμ Η βιογραφία

(μτφρ. Ρένα Χατχούτ, Ωκεανίδα, Αθήνα, 2014)

Η παρουσίαση της επίκαιρης ιστορίας μιας πόλης 3.000 χρόνων που αποτελεί το επίκεντρο των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών και το πεδίο μάχης της σημερινής σύγκρουσης των πολιτισμών.

Αντλώντας από καινούργια αρχεία, ο συγγραφέας παρουσιάζει τη βιογραφία μιας πόλης, της Ιερουσαλήμ, τη μετάβασή της από μια μικρή γωνιά της γης σε Ιερή Πόλη, στο κέντρο του κόσμου και, σήμερα, στο «κλειδί» για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή.

Αντλώντας από καινούργια αρχεία αλλά κι από τη μελέτη ολόκληρης ζωής, ο Μοντεφιόρε αποκαλύπτει αυτή την πόλη που της αλλάζουν συνέχεια φυσιογνωμία οι πόλεμοι, οι έρωτες και οι αποκαλύψεις για άντρες και γυναίκες - βασιλιάδες, αυτοκράτειρες, προφήτες, ποιητές, άγιοι, κατακτητές - που δημιούργησαν, κατέστρεψαν, διαμόρφωσαν και κατέγραψαν την ιστορία της.

› RALF MELZER AND SEBASTIAN SERAFIN (ΕΠΙΜ.)

Ο δεξιός εξτρεμισμός στην Ευρώπη

(μτφρ. Ελίξα Παπαδάκη, Πόλις, Αθήνα, 2014)

Συλλογικός τόμος αφιερωμένος στην αναλυτική περιγραφή των δεξιών εξτρεμιστικών και λαϊκιστικών κομμάτων και κινημάτων στην Ευρώπη. Με αναφορές από την Ανατολική, Κεντρική και Νότια Ευρώπη, οι συγγραφείς του έργου παρουσιάζουν το φαινόμενο της ανόδου του δεξιού εξτρεμισμού στα διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, τα κατά περίπτωση αίτια, και τις κοινωνικές εκφάνσεις και επιπτώσεις του φαινομένου. Η ελληνική περίπτωση περιγράφεται και αναλύεται μέσα από το άρθρο «Από την Εθνική Παράταξη στη Χρυσή Αυγή. Δεξιός λαϊκισμός και εξτρεμισμός στην Ελλάδα της κρίσης», από την Βασιλική Γεωργιάδου, Αναπλ. Καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

› FRANCISCA DE PERS, ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΦΩΤΑΚΗΣ

Αντισημιτισμός.

Ιστορικές και θεωρητικές Προσεγγίσεις και το παράδειγμα της δίκης Πλεύρη στην Ελλάδα

(Εκδ. Ισνάφι, Αθήνα 2014).

Το βιβλίο περιγράφει και αναλύει το ιστορικό βάθος και τη λειτουργία του σύγχρονου αντισημιτισμού στις σημερινές κοινωνίες, συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής. Οι συγγραφείς παρουσιάζουν πώς ο σύγχρονος αντισημιτισμός, σε αντιδιαστολή με εκείνον του 19^{ου} αιώνα, λειτουργεί με τη μορφή κοσμολογίας και βασιζέται στις βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις και αναπαραστάσεις του αντι-εβραϊσμού, καθώς και στις ασυνείδητες ρίζες του. Μέσα από αναφορές στην ελληνική περίπτωση, οι συγγραφείς περιγράφουν και ερμηνεύουν τις κοινωνικές συνθήκες που επέτρεψαν την ανάδυση και εδραίωση αντισημιτικών θέσεων.

› ANNA MARIA ΔΡΟΥΜΠΟΥΚΗ

Μνημεία της λήθης. Ίχνη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ελλάδα και στην Ευρώπη

(Πρόλογος Χάγκεν Φλάισερ, Πόλις, Αθήνα, 2014)

Ίχνη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Ένα βιβλίο για τους μνημονικούς τόπους στην Ελλάδα και την Ευρώπη και την εργαλειώδη χρήση τους στον χρόνο. Με κεντρική ιδέα ότι η κατανόηση του παρελθόντος είναι το κλειδί για τη νοηματοδότηση του παρόντος, η συγγραφέας ερευνά το φαινόμενο της «δεύτερης ζωής» των γεγονότων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και ανιχνεύει τα άγνωστα ίχνη των κατοχικών μνημονικών τόπων στην Ελλάδα, μέσα από μια συγκριτική ματιά με την υπόλοιπη Ευρώπη. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν το στρατόπεδο Χαϊδαρίου, το στρατόπεδο Παύλου Μελά στη Θεσσαλονίκη, το Σκοπευτήριο Καισαριανής, τα μνημεία Ολοκαυτώματος, και άλλα.

› RICHARD EVANS

Το Γ' Ράιχ στην εξουσία

(μτφρ. Κώστας Αντύπας, επιμ. Ελένη Αστερίου, Εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2014).

Ο β' τόμος του βιβλίου του Evans, *Το Γ' Ράιχ στην εξουσία*, εγγράφεται στη συνέχεια του πρώτου (*Η Έλευση του Γ' Ράιχ*) και επικεντρώνεται στα σκοτεινά χρόνια της εγκαθίδρυσης του ναζιστικού καθεστώτος στη Γερμανία.

Αντλώντας από ένα εντυπωσιακό φάσμα ερευνών και αναμειγνύοντας την αφήγηση, την περιγραφή και την ανάλυση, ο συγγραφέας διεισδύει τόσο στην υψηλή πολιτική του Χίτλερ και του περιβάλλοντός του όσο και στον κόσμο των απλών Γερμανών που παρασύρθηκαν στη δίνη των πρωτόγνωρων αυτών εξελίξεων.

Εξετάζεται η ανάπτυξη και μετατροπή μιας κοινωνίας σε ένα μονοκομματικό σύνολο, κυριαρχούμενο από το φυλετικό μίσος και τον πόλεμο.

► PIERRE ROSANVALLON

Η κοινωνία των ίσων

(μτφρ. Αλέξανδρος Κιουπκιόλης, Πόλις, Αθήνα, 2014)

Μια αφήγηση της Ιστορίας, των συζητήσεων και των αγώνων για την ισότητα, που ρίχνει νέο φως στο σήμερα. Στο βιβλίο διατυπώνεται μια φιλοσοφία της ισότητας ως κοινωνικής σχέσης, που υπερβαίνει τις θεωρίες δικαιοσύνης του Τζων Ρωλς και του Αμάρτια Σεν, αποσκοπώντας στην ανοικοδόμηση μιας κοινωνίας πραγματικής αλληλεγγύης. Το διακύβευμα, όπως διατυπώνεται από τον Γάλλο διανοούμενο και μέλος του Collège

de France, είναι η επιτακτική ανάγκη για εμφάνιση του δημοκρατικού ιδεώδους, ως προϋπόθεση για την ανοικοδόμηση μιας ολοκληρωμένης δημοκρατίας και μιας «κοινωνίας των ίσων».

► KEITH LOWE

Όλεθρος: Η Ευρώπη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

(μτφρ. Ιωάννης Χαλαζιάς, Ψυχογιός, Αθήνα, 2014)

Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έχει ταυτιστεί με εικόνες χαράς, με την αναβίωση της ελπίδας και με τα όνειρα και τις υποσχέσεις για ένα ειρηνικό μέλλον. Στην πραγματικότητα, η Ευρώπη γνώρισε αμέσως μετά το τέλος του πολέ-

μου ένα ακόμη αιματοκύλισμα. Στο βιβλίο αυτό ο Keith Lowe περιγράφει μια ήπειρο που εξακολουθεί να βυθίζεται στη βία ακόμα και μετά το τέλος του πολέμου. Το «Όλεθρος» είναι η ιστορία της Ευρώπης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με όλες τις φρικαλέες λεπτομέρειες που την καθόρισαν μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '40.

► ΑΜΟΣ ΟΖ, ΦΑΝΙΑ ΟΖ-ΖΑΛΤΣΜΠΕΡΓΚΕΡ

Οι Εβραίοι και οι λέξεις

(μτφρ. Νίκος Γεωργαντίδης, Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2014).

Οι συγγραφείς διατρέχουν με χιού-

μορ αλλά και θαυμαστή διεισδυτικότητα την πολυκύμαντη ιστορία του εβραϊκού λαού και προσπαθούν να εξηγήσουν τη βαθιά σχέση μεταξύ των εβραίων και των λέξεων.

Μέσα από ένα εκλεκτικό μείγμα συζήτησης και αντιπαράθεσης, πατέρας και κόρη διηγούνται τις ιστορίες πίσω από τα ονόματα, τα γνωμικά, τις διενέξεις και τα χαριτολογήματα του ιουδαϊσμού που διασώθηκαν στην πορεία του χρόνου.

Μέσα από αυτή τη διαδρομή στο χρόνο και τα κείμενα, οι συγγραφείς καταλήγουν ότι η εβραϊκή συνέχεια, ακόμα και η εβραϊκή μοναδικότητα, δεν βασίζονται σε τόπους, μνημεία, ηρωικές μορφές, ή τελετουργίες, αλλά στις λέξεις και σε μια αέναη συζήτηση μεταξύ των γενεών.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 2

“ΧΡΟΝΙΚΑ” Συμβολική αξία ζωής

προσευχής μέσα σε συναγωγή στην Ιερουσαλήμ, ή επισκέπτες στο Εβραϊκό Μουσείο των Βρυξελλών, μόνο και μόνο επειδή ήταν Εβραίοι.

ΑΥΤΗ Η ΟΔΥΝΗΡΗ πραγματικότητα είναι που μας οδηγεί στον μονόδρομο του διαλόγου, της κατανόησης και της συνεννόησης προκειμένου να προασπίσουμε την αξία της ανθρώπινης ζωής, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, τον σεβασμό του άλλου και της ευημερίας και όχι απλά της επιβίωσης. Η ανθρωπότητα δεν μπορεί να αντέξει έναν νέο μεσαίωνα.

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ των “ΧΡΟΝΙΚΩΝ” με τα ενδιαφέροντα θέματα που περιέχει, συνεχίζει την υπεύθυνη πληροφόρηση για την ιστορική διαδρομή των Εβραίων στην Ελλάδα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ το European Jewish Fund για την οικονομική υποστήριξη.

Ευχαριστώ θερμά την κα Γαρυφαλλιά Μίχα που είχε την επιμέλεια της έκδοσης του τεύχους αυτού όπως και το προσωπικό του ΚΙΣΕ που συνέβαλαν στη συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού.

Εγκάρδιες Ευχές για το Χανουκά και το Νέο Έτος στους αναγνώστες των “ΧΡΟΝΙΚΩΝ”.

“CHRONIKA”

Edition of the Central Board of Jewish Communities in Greece

36, Voulis str., 105 57 Athens, Greece, Tel.: ++30-210-32 44 315, fax: ++30-210-33 13 852

e-mail: hhkis@ath.forthnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of Contents of Issue 243, vol. 37 • January -December 2014

✓ The leading article, entitled “**Chronika, A symbolic value of life**”, stresses the value of the continuous effort to express and further promote long-lasting values and principles for social fairness and equity. On the occasion of the publication of Chronika’s new issue, supported by the EJF, Benjamin Albalas, the Board’s President asserts that anti-Semitism and its effective combat is a core issue not only for the Greek but for every society. “Today, that fanaticism flourishes and attracts fans, especially among the youth, today, **the burden of responsibility increases for religious and spiritual leaders of all religions to teach, inspire and pass on the value of life**”.

✓ The unveiling of the monument at the University of Thessaloniki **in memory of the city’s old Jewish Cemetery**, destroyed in 1942, marks a turning point in the city’s stance toward its dark past. The speeches of the city’s mayor Yannis Boutaris, of the Central Board’s General Secretary Victor I. Eliezer and of the Jewish Community’s of Thessaloniki President David Saltiel, are published. “It took a long time for the city of Thessaloniki to break its silence for the gloomiest time of its history. But today the city can acknowledge feeling ashamed of this unjust and guilty silence”, stressed the city’s mayor.

✓ Dominique Reynie, Gilles Finchelstein and Simone Rodan define in what **sense the battle against anti-Semitism is a battle for democracy** and debate on how to end the general tension that undermines our societies.

✓ Jean-Paul Sartre’s book *Reflections on the Jewish Question*, published in 1945, is reexamined and reinterpreted by Giorgos Mpougelekas. The French philosopher refuses to see anti-Semitism as a mere opinion or a different point of view. For Sartre, **anti-Semitism is a doctrine, and as such it cannot be included in the category**

of thoughts that are protected by the right to freedom of expression.

✓ **Dealing with the hard puzzle of the Middle East peace process**, in his article “When hatred outweighs resolve”, published in the daily “Efimerida ton Syntakton” (Aug. 25, 2014), Victor Isaac Eliezer points out the weaknesses and the strong points of the process. He underlines the spillover effects in the European societies through the exacerbation of anti-Semitic incidents and asserts the need to impose will upon hate.

✓ A book that has become a landmark for the historiography of the Holocaust, **Saoul Friedländer, Nazi Germany and the Jews**, was presented at an event organized by the Central Board of Jewish Communities in Greece. The author S. Zouboulakis, and the professors Rika Benveniste and N. Bakounakis, as well as the Board’ President, B. Albalas, and General Secretary, V. I. Eliezer, underlined the work’s importance for a deeper understanding of the past and the successful confrontation of today’s challenges.

✓ The French poet **Patrick Modiano**, whose family origins lay in the Mediterranean and Sephardic Salonica, won the Nobel Prize in literature for 2014. The Nobel Academy described the novelist, whose work has often focused on the Nazi occupation of France, as **“a Marcel Proust of our time”**.

✓ The study of Dimitris Tsinikopoulos refers to the Confession of Lamech (Gen. 4:16-26), and examines the form, the lyricism and the messages of **“the most ancient poem in the world”**.

✓ The issue closes with **book reviews**.

Cover illustration: *Cast brass Hanukkiyah, Hanukkah lamp, from the Synagogue of Patras, 19th – 20th century, JMG Collection.*

Το παρόν τεύχος εκδόθηκε με την υποστήριξη του European Jewish Fund (EJF)

This issue was published with the support of the European Jewish Fund (EJF)

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ.Ε. Βενιαμίν Αλμπάλας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γαρυφαλλιά Μίχα και Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων Κ.Ι.Σ.Ε.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Βουλής 36 • 105 57 Αθήνα Τηλ. 210 - 32.44.315-8

E-mail: hhkis@ath.forthnet.gr • Internet site: <http://www.kis.gr> • Κωδικός εντύπου: 3502

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Μιχάλης Κύρκος, Υψηλάντου 25 Αθήνα, τηλ.: 210 - 72 18 421

Τα ευνοήματα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων τους.

Διανέμεται δωρεάν

